

alaptalanul. Trockij találoán, frappánsan jellemezte tanárait. Kaminszkij „Soha nem nézett arra, akivel éppen beszélt. Gumitalpú cipőjében hangtalanul surrant a folyosókon és az osztálytermekben. Fejhangja vékony volt és rekedtes, fel sem kellett emelnie, hogy rémületet keltsen. Külsőleg kiegyensúlyozottnak hatott, ám belsőleg soha ki nem lépett a megkövesedett ingerültség állapotából.” Fizikát tanított. Jurcsenko, a matematikus mindenkit tegezett, nem válogatta meg kifejezéseit. Következetes érdességével bizonyos fokú tiszteletet ébresztett maga iránt, mely az idők során azonban szertefoszlott, amikor tanítványai megtudták, hogy megvesztegethető. A másik matematikus, Zlotcsanszkij mintha elnézett volna a tanulók, az órák, sőt még a matematika felett is. Kötudott volt, hogy iszik és dorbézol. Pár év múlva borotvával átmetszette a torkát. A történelmet tanító tanár, Ljubimov is öngyilkos lett, kinek a tartása csak látszólagos volt, gyenge akaratú, félnék embernek rajzolta meg tanítványai. A német nyelv vezető tanára, Sztruve végtelemül tisztességes ember volt, szenvedett tanítványai sikertelenségétől, aggódott, győzködött, elégtelen adásáig, megbuktatáshoz sohasem alacsonyodott le. A francia nyelvet oktató tanárt utálták a legjobban a tanítványai. Nagy hatást gyakorolt a tanulókra az Anton nevű főpedellus is, aki „rendíthetetlen német volt, rendkívül hatásos, őszül pofaszakállal”.

A fiatal Trockijt a tenger szinte alig érdekelte; pedig az Odessza egyik fő látványossága; különösebben a lányok sem, kiknél: „Kialakult a rokonszenvek, rivalizálások, keríngők; zálogósdik, irigykedések és ellenségeskedések világa.” A város polgármestere Zelenoj II. exellentengernagy volt, kiről számtalan anekdota terjengett. Állva feszített fogatában, rekedt hangján káromkodásokkal árasztotta el az utcát és öklével hadonászott. Trockij, ha fiatalága hivatalos Oroszországára gondolt, a polgármester háta jelent meg előtte, látta a levegőt csapkodó öklöket, és hallotta a rekedt káromkodásokat, melyeket nem volt szokás szótárakban kinyomtatni.

Trockij az iskolában igazágszeretete miatt többször keveredett kellemetlenségbe, melyek aztán meghatározták későbbi kapcsolatait társaival. Sok diákkal nem beszélt többet, nem is köszönt nekik, azokkal viszont, akik a néhez percekben melléje álltak, szorosabba fűződött a kapcsolata.

Trockijt igazágszeretete vezérelte a forradalmi mozgalomhoz. Sohasem titkolta, hogy milyen messziről érkezett a munkásmozgalomba. Leírta, hogy: „Amikor az iskola befeje-

zése után megjelentem falun a magam ködös, demokratikus elképzeléseivel, apám azonnal felkapta a fejét és ellenségesen azt mondta: „Ez még háromszáz év múlva sem lesz így.” Meg volt győződve a reformeri erőfeszítések hiábavalóságáról és féltette a fiát.

A mű rendkívül érdekes, az olvasót lenyűgözi írója szellemessége, műveltsége. Nem készlet ellenséges vitára, noha tudjuk, hogy több vonatkozásban (pl. permanens forradalom, nem volt igaza Trockijnak. A pedagógus olvasónak bizonyára tetszeni fognak az odeszszai iskoláról szóló részek. A könyv szerzője nem titkolta negatív érzelmeit sem, különösen Sztálinnal kapcsolatban.

Fejezzük be az ismertetést Lenin szavaival: „...emberi emóciók nélkül az ember számára nem volt, nincs és nem is lehet igazságkeresés”. Itt az ideje, hogy Trockijról reális kép alakuljon ki, hiszen ő ezt is kimondta: az „(októberi) forradalom egy új társadalmi rendszer kísérlete. A kísérlet módosulni fog, lehet, hogy újratekődik, egészen az alapjaitól”.

Kossuth Könyvkiadó, 1989.

DR. OLÁH JÁNOS

TANULMÁNYOK

Klebelsberg Kunó kultúrpolitikájáról

A *Tervek és tettek a magyar kultúrában* címmel induló sorozat első köteteként Klebelsberg Kunó gróf, e sokat vitatott kultuszminiszter munkásságát elemző tanulmányokból a közeljövőben válogatást jelentet meg T. Kiss Tamás szerkesztésében a Kecskeméti Megyei Művelődési Központ.

A kultúrpolitikus tudományos, művészeti, oktatási, tömegkommunikációs, iskolán kívüli népművelési és művelődésirányítási területeken folytatott munkálkodásait a téma szakkutatói, Glatz Ferenc, Móra László, Pukánszky Béla, Schneider Márta, Simon Gyula, T. Kiss Tamás és Tökéczki László elemzik.

A kötet válogatott bibliográfiával egészül ki, melyet Korenné Horváth Katalin állított össze Klebelsberg publikációiból és a miniszter munkásságát értékelő írásművekből.

A tanulmányok nemcsak művelődéstörténetünk árnyaltabb megismeréséhez járulnak hozzá, hanem elősegítik kulturális örökségünk birtokbavételét is.

A kötet ára: 120,— Ft. Megrendelhető postai levelezőlapon az *Erdei Ferenc Megyei Művelődési Központnál* (6000 Kecskemét, Május 1. tér 1. sz.).

Hameln kisváros Alsó-Szászországban, amely részben szép, középkori óvárosától, részben és főleg a patkányfogó meséjéről nevezetes. Cik-künkben azonban nem ódon házakról és történelemről, nem is a környék, a Weserbergland szép tájairól lesz szó, hanem prózaibb témáról: a fiatalok szabadidő-szervezéséről. Tavaly nyáron módom volt azokkal a pedagógusokkal beszélgetni, akik a hamelni „Szivárvány”-ban gondozói, tanácsadói, segítői feladatokat látnak el — szociálpedagógiai és nevelői képzésük van. A „Szivárvány” ifjúsági és kommunikációs központ. A biliárd és az asztali futball használata, valamint a számítógépes munkaközösségekbeli tagság megfizethető a fiatalok számára. A kommunikációs részlegben üdítőitalok és kandallósarok csábítja a vendéget arra, hogy kíséretével beüljön egy kedélyes eszmecsere. E mögött van a színpad, amelyen bárki próbára teheti zenei, énekkari, színészi vagy tánc tehetségét. Itt zajlik legsűrűbben a központ élete, itt a legtarkább, a legaktívabb a látogatók serege.

A pincében kerékpár- és mopedműhely áll a rászorulóknak és barkácsolók; egy selyemszítanyomó szoba a művészi hajlamúak rendelkezésére. A fazekasrészlegben bárki nekiállhat korongozni, a kellő hangszigetelésű zenei gyakorló helyiségben az ütőhangszerek kezelését sajátíthatja el vagy tökéletesítheti a vendég. Van ezenkívül famegmunkáló műhely, tornaterem („fitness” stúdió) és fotóműterem.

Láthatjuk az épületben a csoportos kezdeményezésekre fenntartott helyiségeket is. Ilyen csoportos akció például az, amelyik „1989 környezetvédelmi hete” cím alatt fut. A fiatal lányok maguk közt is maradhatnak, hogy meghányják-vessék egymással teenagerproblémáikat, egyebek közt például a kozmetikaiakat, ame-

lyek megoldásához a központ rendelkezésükre bocsátja a kellékeket is.

Ha szép az idő, ki lehet ülni a kávézó teraszára, amelytől nem messze röplabdapálya és kerti óriás sakktábla nyújt módot időtöltésre, kinek-kinek a maga ízlése szerint.

Ebben a központban mindent önként csinálnak a fiatalok, ingyenesen veszik igénybe a központ kínálatát. Deklarált céljuk az, hogy a felnőttkor küszöbére érő fiatalok tisztába legyenek önmagukkal. Ezt persze nem mindig könnyű elérni, a fiataloknak útmutatásra, jó tanácsra, buzdításra van szükségük, hogy felébredjen bennük az érdeklődés társadalmi környezetük iránt. Olyan fiatalokkal is találkozhatunk a „Szivárványban”, akik saját kezdeményezésből színdarabot írnak és adnak elő, vagy rock'n roll versenyt szerveznek, ahogy éppenséggel azzal történnek, hogy a fiúk az asztali futballnál ne lökdössék félre a lányokat. „Az erősebb feladata, hogy segítsen a gyengébbnek” — hangzik itt a jelmondat, amelyet megpróbáltatnak elfogadtatni a központ vendégeivel is. A fiatalok keddtől szombatig sercegéstől jönnek a kommunikációs központba, ahol vitázhatnak, javaslatokat tehetnek, bírálhatnak, elmondhatják, hol szorítja őket a cipő. Előszeretettel keresik fel a „Teáskanna” nevű diákkocsmát, s ha új filmet mutatnak be a központ öt mozijában, hosszú sorok állnak a pénztár előtt, mert másnap senki sem szeretne a filmről folyó beszélgetésekből kimaradni.

Szeretném, ha a mi városainkban is egyre több „Szivárvány” fogadná gyermekeinket, ahol a korszerű pedagógiai elképzelések mellett modellt lát a szórakozásra és a viselkedés szabályaira. Ezzel teljesebbé válhat az egészséges nevelés gyakorlata is.

NANSZÁKNE
DR. CSERFALVI ILONA